

ARKIVVERKET
RIKSARKIVET

Samdok

samla samfunnsdokumentasjon

RAPPORT 2014

PRIORITERT OPPGAVE

Privatarkiv

(9) Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge

Utarbeidet av
Ellen Røsjø

Rapportdato
09.01.2015

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 1 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

OPPGAVE	(9) Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge
Ansvarlig strategigruppe	<i>Privatarkiv</i>
Arbeidsgruppens leder	Ellen Røsjø
Gruppens medlemmer	Kulturrådet: Ranveig Gausdal, fra 1.10.2014 Eli Solberg Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP): Cecilie Lintoft Norsk arkivråd (NA): Ellen Konstad, fra 1.4.2014 Anja Jergel Vestvold Kommunearkivinstitusjon, IKA Møre og Romsdal: Arnt Ola Fidjestøl Kommunenes sentralforbund (KS): Kari Remseth (vara: Astrid Øksenvåg) Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek: Frank Meyer Statsarkivet i Stavanger: Torkel Thime Riksarkivet: Ellen Røsjø (prosjektleder), Vidar Øverland, Sigrun Rasmussen
Målformulering	<ul style="list-style-type: none">• Konkretisere nivået for bevaring av privatarkiv i Norge, dvs. avklare hva som skal til for at arkiv fra privat sektor skal være tilfredsstillende representert i en helhetlig samfunnsdokumentasjon.• Gi grunnlag for å utarbeide en ny strategi for privatarkivarbeidet i Norge. <p>Begge deler skal skje i et nært samspill med andre aktører på området. Første kulepunkt bør være en grundig utredning som vil være krevende og ta tid. Frist: 31.12.2014</p>
Sammendrag	<p>De fleste arkivinstitusjoner i dag er etablert for å sikre bevaringen av det offentlige arkiv, arkiv etter statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter. Arkiv etter privat virksomhet i organisasjoner, bedrifter, institusjoner og etter enkeltpersoner - såkalte privatarkiv - blir i mye mindre grad systematisk tatt vare på. Men statlige, kommunale og private arkiv er <i>integreerte deler av</i> samfunnets hukommelse. Disse arkivene utfyller og belyser hverandre - både som grunnlag for forskning, historieforståelse og enkeltmenneskers rettigheter. Private og offentlige arkiv må ofte brukes i sammenheng når vi skal finne relevant dokumentasjon.</p> <p>St. meld. 7 (2012 – 2013) Arkiv og tidligere politiske styringsdokumenter understreker at målet for arkivpolitikken er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Meldingen og et samla Storting i den påfølgende debatten påpekte at <i>privat sektor</i> er klart underrepresentert i forhold til de to andre.</p> <p>Arkivstatistikken 2013 anslår at det er bevart om lag 103 000 hyllemeter privatarkivmateriale totalt i Norge. Dette utgjør i hyllemeter i underkant av 21 % av det totalt bevarte arkivmaterialet (fra offentlig og privat sektor). Det gir oss en samfunnsdokumentasjon med mange hull, og vi er langt unna målet om en helhetlig samfunnsdokumentasjon.</p> <p>Aller mest prekært for å få bevart en større andel privatarkiv i Norge er:</p> <ul style="list-style-type: none">– Å få samlet inn etterslepet av viktige privatarkiv på papir, særlig bedriftsarkiv.

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 2 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

	<ul style="list-style-type: none">– Å få økt magasinplass til bevaringsverdig arkivmateriale.– Å få muligheten til å bevare elektronisk skapt arkivmateriale fra privat sektor.– Å få utarbeidet regionale og nasjonale bevaringsplaner, herunder sektorvise bevaringsplaner som ser private og offentlige arkiv samlet. <p>Vi trenger å styrke og koordinere innsatsen for å få dette til. Utredningen anbefaler flere tiltak.</p>
Vedlegg	"En helhetlig samfunnsdokumentasjon" med vedlegg
Oppfølging 2015	<p>Forslag til videre arbeid¹:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Styrking av privatarkivvernet i arkivloven og i forskriften:<ul style="list-style-type: none">– Riksarkivarens koordineringsansvar for arbeidet med å bevare privatarkiv bør gjøres mer tydelig ved å inngå i lovteksten.– Styrking av "Særskilt verneverdig"-begrepet i arkivloven som bør få et videre virkeområde.– Arkivlovens virkefelt utvides i forhold til privatisering av offentlige tjenester og selskap eid av det offentlige slik at disse må følge regler for offentlig arkivb) Styrking av koordineringsoppgavene i privatarkivarbeidet i Riksarkivet.c) Nasjonal koordinering av nasjonale bevaringsinstitusjoner. Det suppleres ved behov med nettverk for enkelte sektorer/emner.d) Det etableres noen faglige kraftsentra ved eksisterende institusjoner for bevaring av enkelte samfunnssektorer og/eller bedriftsarkiv, institusjoner som kan være faglige tyngdepunkt i en region eller sentralt, evt. for enkelte sektorer.e) Riksarkivaren tar et initiativ overfor NHO og bransjeorganisasjoner for å etablere en sentral avtale som kan stimulere til samarbeidsprosjekter og avtaler mellom private arkivskapere og ulike arkivinstitusjoner.f) En høyere prioritering av bevaring av privatarkiv i Arkivverket som ledd i arbeidet for helhetlig samfunnsdokumentasjon.g) Sentrale statlige midler til privatarkivarbeid og utviklingsarbeid på arkivfeltet er av avgjørende betydning. Riksarkivaren arbeider for at:<ul style="list-style-type: none">a. Støtteordningen for privatarkiv styrkes vesentligb. Utviklingsmidler og midler til forsknings- og utredningsarbeid

^{1 1} Se også forslag til tiltak under oppgave 7 Metodikk og oppgave 8 Bedriftsarkiv

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 3 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

	<p>på arkivfeltet styrkes, midler bør gå til bl.a.:</p> <ul style="list-style-type: none">i. Metodikk og verktøy for høsting, tilgjengeliggjøring og langtidsbevaring av elektroniske privatarkiv.ii. Utvikling av et planmessig bevaringsarbeid.iii. Etablering av en forskningsagenda for å bedre arkivarprofesjonens evne til å dokumentere samfunnet og se samfunnets arkiv i sammenheng.iv. Samarbeid med forsknings- og brukermiljøer, om f eks digitalisering og tilgjengeliggjøring. For å sikre en helhetlig tenkning som inkluderer kulturarvmateriale fra ulike typer institusjoner og sektorer, må det gis statlige tilskudd til digitalisering av private og kommunale arkiv. <p>h) Riksarkivaren, Arkivverket og andre arkivinstitusjoner og arkivorganisasjoner arbeider for økt synliggjøring av arkivenes betydning og rolle i samfunnet generelt og privatarkivene spesielt.</p> <p>i) Riksarkivaren stimulerer til utprøving av modeller for sterkere regionale arkivinstitusjoner på tvers av forvaltningstilknytning, som arbeider med statlige, kommunale og private arkiv – og som formidler disse i sammenheng.</p> <ul style="list-style-type: none">a. spleiselag drift fra stat, fylke og kommune; støtte fra næringslivet.b. felles elektronisk sikringsmagasin for privatarkiv (Riksarkivaren & KDRS).
Status	Ferdig

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 4 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

De fleste arkivinstitusjoner i dag er etablert for å sikre bevaringen av det offentlige arkiv, arkiv etter statlige, kommunale og fylkeskommunale virksomheter. Arkiv etter privat virksomhet i organisasjoner, bedrifter, institusjoner og etter enkeltpersoner - såkalte privatarkiv - blir i mye mindre grad systematisk tatt vare på. Men statlige, kommunale og private arkiv er *integrerte deler av* samfunnets hukommelse. Disse arkivene utfyller og belyser hverandre - både som grunnlag for forskning, historieforståelse og enkeltmenneskers rettigheter. Private og offentlige arkiv må ofte brukes i sammenheng når vi skal finne relevant dokumentasjon.

St. meld. 7 (2012 – 2013) Arkiv og tidligere politiske styringsdokumenter understreker at målet for arkivpolitikken er en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Meldingen og et samla Storting i den påfølgende debatten påpekte at *privat sektor* er klart underrepresentert i forhold til de to andre. Arkivstatistikken 2013 anslår at det er bevart om lag 103 000 hyllemeter privatarkivmateriale totalt i Norge. Dette utgjør i hyllemeter i underkant av 21 % av det totalt bevarte arkivmateriale (fra offentlig og privat sektor). Det gir oss en samfunnsdokumentasjon med mange hull, og vi er langt unna målet om en helhetlig samfunnsdokumentasjon.

Aller mest prekært for å få bevart en større andel privatarkiv i Norge er:

- Å få samlet inn etterslepet av viktige privatarkiv på papir, særlig bedriftsarkiv.
- Å få økt magasinplass til bevaringsverdig arkivmateriale.
- Å få muligheten til å bevare elektronisk skapt arkivmateriale fra privat sektor.
- Å få utarbeidet regionale og nasjonale bevaringsplaner, herunder sektorvise bevaringsplaner som ser private og offentlige arkiv samlet.

Vi trenger å styrke og koordinere innsatsen for å få dette til. Utredningen anbefaler en del tiltak:

1. Styrking av privatarkivvernet i arkivloven og i forskriften:

- Riksarkivarens koordineringsansvar for arbeidet med å bevare privatarkiv bør gjøres mer tydelig ved å inngå i lovteksten.
- Styrking av "Særskilt verneverdig"-begrepet i arkivloven som bør få et videre virkeområde.
- Arkivlovens virkefelt utvides i forhold til privatisering av offentlige tjenester og selskap eid av det offentlige slik at disse må følge regler for offentlig arkiv:
 - a) ved skifte av status fra offentlig til privat eller
 - b) når oppgaver utføres på vegne av det offentlige eller
 - c) privat selskap er eid av det offentlige

2. Kulturloven bør styrkes slik NOU 2013: 4 Kulturutredningen 2014 tok til orde for. Utvalget pekte på at det må være en tilstrekkelig sammenheng i den lokale, regionale og nasjonale kulturpolitikken og foreslo å styrke kulturloven med nye plan- og ansvarsbestemmelser. Utvalget foreslo derfor at kulturloven utstyres med bestemmelser som gir kommuner og fylkeskommuner ansvar for å utvikle planstrategier på kulturområdet. Disse har eller bør spille en sentral rolle på det regionale og lokale nivået. Regionalt foregår en stor del av innsatsen på

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 5 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

privatarkivfeltet i de kommunale arkivinstitusjonene og en del museer. Likeledes påpekte utvalget at kulturloven bør suppleres med bestemmelser som klargjør at for eksempel Nasjonalbiblioteket, Norsk kulturråd, Riksarkivaren og Riksantikvaren får sine ansvarsområder tydeligere spesifisert.

3. Plan- og bygningslovens bestemmelser om regional plan (§ 8-1) gir forankring for fylkeskoordinerende ledd i regional koordinering og utarbeiding av regionale samhandlings- og bevaringsplaner for privatarkiv. Dette er videre tatt inn i Riksarkivarens Retningslinjer for arbeidet med privatarkiver i Kapittel 2. Nasjonalt system for bevaring av privatarkiver, pkt. 2.3.3.
 - a. Den regionale organiseringen av arbeidet (fylkeskoordinerende ledd) gis mer avklarte oppgaver. Staten og fylket finansierer arbeidet sammen med like mye, minst ½ stilling i hvert fylke.
4. Styrking av koordineringsoppgavene i privatarkivarbeidet i Riksarkivet.
5. Nasjonal koordinering av nasjonale bevaringsinstitusjoner suppleres ved behov med nettverk for enkelte sektorer/emner.
 - a. Det etableres noen faglige kraftsentra ved eksisterende institusjoner for bevaring av enkelte samfunnssektorer og/eller bedriftsarkiv, institusjoner som kan være faglige tyngdepunkt i en region eller sentralt, evt. for enkelte sektorer.
 - b. Riksarkivaren tar et initiativ overfor NHO og bransjeorganisasjoner for å etablere en sentral avtale som kan stimulere til samarbeidsprosjekter og avtaler mellom private arkivskapere (f. eks. næringslivsorganisasjoner og bedrifter) og ulike arkivinstitusjoner. Evt. opprettes en egen institusjon for næringslivsarkiv.
 - c. En høyere prioritering av bevaring av privatarkiv i Arkivverket som ledd i arbeidet for helhetlig samfunnsdokumentasjon.
6. Felles metodikk for bestandsanalyse, samfunnsanalyse og bevaringsplaner tas i bruk fylkesvis og for enkelte sektorer i samspill med regionale institusjoner.
7. Alle arkivdepotinstitusjoner bruker det nasjonale arkivfagsystemet Asta og publiserer informasjon om bevarte arkiv og arkivkataloger for disse på Arkivportalen.no. Informasjon om alle bevarte privatarkiv i alle deler av landet bør være tilgjengelig på den nasjonale Arkivportalen.no. Dette blir en de facto Samkatalog slik arkivloven forutsetter og gir brukerne og institusjonene informasjonen de trenger. Det vil også lette analyser av hva som er bevart og avdekke svakheter i bevaringsarbeidet. Arkivportalen vil også være utgangspunkt for å finne digitalisert privatarkivmateriale.
 - a. Felles nasjonalt driftsmiljø for Asta og Arkivportalen.no og etablering av et sentralt aktørregister.
8. Sentrale statlige midler til privatarkivarbeid og utviklingsarbeid på arkivfeltet: Bruken av støtteordningen for privatarkiv og utviklingsmidlene synliggjør at det er behov for statlige ordninger til å stimulere og støtte opp under statlig politikk. Styrking av arbeidet med privatarkiv, og med bedriftsarkivene spesielt, har vært et

SAMDOK delprosjekt: PRIV	Prioritert oppgave: 9	SAK (ePhorte): 2014/15567	Dato: 09.01.2015	Side: 6 av 6
Forfatter: ellros	Tittel: Rapport 2014 – Utredning om arbeidet med privatarkiv i Norge			

sentralt punkt i politiske styringsdokumenter gjennom mange år. Dette har hatt entydig tilslutning fra alle partier i Stortinget. Vi foreslår derfor:

- a. Støtteordningen for privatarkiv styrkes vesentlig
 - b. Utviklingsmidler og midler til forsknings- og utredningsarbeid på arkivfeltet styrkes, midler bør gå til bl.a.:
 - i. Metodikk og verktøy for høsting, tilgjengeliggjøring og langtidsbevaring av elektroniske privatarkiv.
 - ii. Utvikling av et planmessig bevaringsarbeid.
 - iii. Etablering av en forskningsagenda for å bedre arkivarprofesjonens evne til å dokumentere samfunnet.
 - iv. Samarbeid med forsknings- og brukermiljøer, om f eks digitalisering og tilgjengeliggjøring. For å sikre en helhetlig tenkning som inkluderer kulturarvmateriale fra ulike typer institusjoner og sektorer, må det gis statlige tilskudd til digitalisering av private og kommunale arkiv - vi må samtidig ha god formidling av kontekst og utvalg som er gjort og informere om kildekritikk for at publikum skal ha større utbytte av det digitaliserte materialet.
9. Synliggjøring av arkivenes betydning og rolle i samfunnet generelt og privatarkivene spesielt:
- a. arkivene er ledd i demokratiets infrastruktur.
 - b. arkivene er del av den kulturelle grunnmuren i lokalsamfunnene.
 - c. arkivene er byggesteiner for identitet og historieforståelse.
 - d. arkiv er grunnlagsmateriale for enhver type forskning.
10. Stimulere regionale samlokaliseringstiltak på tvers av forvaltningstilknytning med mål å stimulere til samhandling og bedre ressursutnyttelse: stimulere til utprøving av modeller for sterkere regionale arkivinstitusjoner, som arbeider med statlige, kommunale og private arkiv – og som formidler disse i sammenheng.
- c. spleiselag drift fra stat, fylke og kommune; støtte fra næringslivet.
 - d. felles elektronisk sikringsmagasin for privatarkiv (Riksarkivaren & KDRS).
11. Arkivverket etablerer et samarbeid om at skifteretten/bobestyrere bør kontakte aktuelt statsarkiv / fylkeskoordinerende institusjoner for bevaringsvurdering av arkiv etter bedrifter utover enkeltmannsforetak som er gått konkurs, og gi tilbud om oppbevaring i Riks-/statsarkiv.